

Rapport

Coronacrisis: draagvlak, vaccinaties en beleving

In opdracht van de NOS
8 december 2021

Colofon

Uitgave

I&O Research
Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam

Rapportnummer

2021/392

Datum

december 2021

Auteurs

Peter Kanne
Wietse van Engeland

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits I&O Research en de NOS als bron duidelijk worden vermeld.



Inhoudsopgave

Belangrijkste uitkomsten	4
2 Draagvlak coronabeleid	7
2.1 Steun voor coronabeleid blijft laag	7
2.2 Liever striktere maatregelen dan versoepelen	8
2.3 Verdeeldheid over nieuwe maatregelen	9
2.4 Vier op tien willen volledige lockdown	10
2.5 Draagvlak ‘vaccinatie = vrije keuze’ neemt af...	10
2.6 ... maar er is geen meerderheid voor verplichte vaccinatie	11
2.7 Liever 2G of 3G dan 1G, maar geen steun van meerderheid	13
3 Gedrag	15
3.1 Minder 1,5 meter afstand en mondkapjes dan jaar geleden	15
3.2 Na oproep kabinet: meer mondkapjes, 1,5 meter en thuiswerken	16
4 Vaccinatie- en testbereidheid	17
4.1 Vaccinatiegraad stagneert	17
4.2 Niet-gevaccineerden willen het overwegend niet	18
4.3 Kinderen vaccineren?	19
4.4 Vaccinatiebereidheid ouders 5-11 jarigen niet hoog	20
4.5 Testbereidheid stabiel	22
5 Beleving van de crisis	23
5.1 Saamhorigheidsgevoel flink lager dan in 2020	23
5.1.1 Twee derde jongeren voelt zich ‘eenzamer dan voor de crisis’	24
6 Verantwoording	25



Belangrijkste uitkomsten

Geen meerderheid voor vaccinatieplicht

Het begrip van gevaccineerden voor ongevaccineerden neemt verder af. Zo vindt nu nog 49 procent dat vaccineren een vrije keuze moet zijn, wat in oktober nog 64 procent was. Ook ontstaat er meer draagvlak voor het voorrang geven aan gevaccineerden boven niet-gevaccineerden, bijvoorbeeld bij ziekenhuiszorg.

Toch is er geen meerderheid voor verplichte vaccinatie. Met de stelling “Degenen die nu nog niet gevaccineerd zijn moeten verplicht worden zich te laten vaccineren” is 36 procent van de Nederlanders het eens en 43 procent is het er mee oneens. De rest antwoordt neutraal (19%) of weet het niet (3%)¹.

Van de niet-gevaccineerden wil (niet verrassend) 98% niet gedwongen worden zich te laten vaccineren, maar ook onder gevaccineerden is de verdeeldheid erg groot (41% eens, 36% oneens). Verder zien we grote verschillen naar leeftijd (jongeren zijn het er in 60% van de gevallen mee oneens, 21% is het eens; 65-plussers omgekeerd: 58% eens, 21% oneens).

Vaccinatiegraad stagneert

Op dit moment (3 tot 6 december) geeft 86 procent van de volwassen Nederlanders aan (minimaal) 2 keer te zijn gevaccineerd, nog eens 2 procent is één keer gevaccineerd en heeft een afspraak staan voor een tweede prik. In totaal zou dan 88 procent gevaccineerd zijn.

Een maand geleden meldden we dat 89 procent volledig gevaccineerd was. Dit lijkt een afname te impliceren, maar het verschil is niet significant².

Vaccinatiebereidheid ouders 5-11 jarigen niet hoog

De helft van de volwassen Nederlanders (49%) vindt dat nu ook kinderen van 5-11 jaar gevaccineerd moeten worden³. In juni vond nog 19 procent dat kinderen van 4 tot 11 gevaccineerd moesten worden. Net als in juni zien we dat mensen met thuiswonende kinderen vaker *geen* voorstander zijn van het vaccineren van kinderen dan ouders van kinderen.

Ouders met jonge kinderen (tot 12 jaar) zijn niet (nog) erg gemotiveerd hun kind te laten vaccineren. Van de ouders met kinderen van 5-11 jaar zegt slechts 19 procent dat zeker te doen, 21 procent waarschijnlijk. Dit is nauwelijks meer dan in juni: samen zo'n 40 procent.

Saamhorigheidsgevoel flink lager dan in 2020; twee derde jongeren voelt zich 'eenzamer'

Het gevoel van saamhorigheid is flink gedaald. Nog maar 12 procent is het eens met de stelling: 'Door deze crisis ervaar ik meer saamhorigheid om mij heen'. Aan het begin van de crisis was dat 54 procent.

Het aandeel Nederlanders dat zegt zich *door deze crisis eenzamer te voelen dan voor de crisis* (33%) is nu lager dan een jaar geleden (38%). Eind vorig jaar zagen we dat de jongsten (18-24 jaar) hier dubbel zo hoog op scoorden (71% in december 2020) als gemiddeld. Dat is nu wederom zo: 65 procent van de jongeren onderschrijft de stelling.

¹ Dit telt op tot meer dan 100% (101%) Dat komt door de afronding, daadwerkelijke percentages: 36,1%, 18,6%, 42,7%, 2,6%

² Deze uitkomsten komen goed overeen met wat het RIVM meldt. Volgens het RIVM is nu (tot en met 5 december) 85 procent van de volwassenen volledig gevaccineerd en heeft 88 procent minimaal één vaccinatie ontvangen.

³ Ook kinderen van 12 t/m 17 jaar kunnen gevaccineerd worden. Het Europees Geneesmiddelenbureau EMA heeft het vaccin van BioNTech en Pfizer goedgekeurd voor gebruik bij kinderen van 5 tot 11 jaar.



Steun voor coronabeleid blijft laag; liever striktere maatregelen dan versoepelen

Een maand geleden zagen we een forse daling van de steun voor het coronabeleid: van 60 naar 42 procent. Deze steun blijft laag, maar daalt niet verder. Op dit moment staat 40 procent volledig of grotendeels achter het coronabeleid, 59 procent beperkt of niet. Dit laatste was 57 procent in november, maar het verschil is niet significant.

In november zagen we een ultieme verdeeldheid met betrekking tot de maatregelen: een derde zei 'dit beleid handhaven', een derde wilde striktere maatregelen en 28 procent wilde dat maatregelen versoepeld (17%) of zelfs helemaal losgelaten (11%) zouden worden.

Nu – een week na het invoeren van de 'avond-lockdown' – zien we de balans doorslaan naar een roep om striktere maatregelen. Bijna de helft (46%) wil striktere maatregelen en een op vijf (20%) vindt de huidige maatregelen voldoende. Het aandeel dat wil versoepelen (18%) of helemaal wil loslaten (11%) is nagenoeg onveranderd.

Liever 2G of 3G dan 1G, maar geen steun van meerderheid

Een maand geleden steunde een nipte meerderheid (55%) het 2G-principe, nu is dat nog 50 procent, 31 procent is hier tegen. Daarmee heeft het ongeveer even veel steun als het 3G-principe (49% eens, 30% oneens). Het 1G-principe (alleen testen geeft toegang) krijgt duidelijk minder steun (17% eens, 60% oneens).

Niet-gevaccineerden zijn (overwegend) voor geen van de drie coronapas-principes. Tegen 2G is maar liefst 89% van de niet-gevaccineerden, 55% is tegen het 3G-principe. Niet-gevaccineerden voelen nog het meest voor de 1G-versie (35%), maar daar voelen maar weinig (14%) gevaccineerden voor.

Kiezers van CDA, VVD, PvdA, JA21, D66, Volt, SP en PVV zijn in meerderheid voor het 2G-principe. Voor het 3G-principe zijn (gedeeltelijk) andere kiezersgroepen (in meerderheid): kiezers van CDA, PvdA, JA21, PVV, GL, BBB, CU en BIJ1⁴. Geen van de kiezersgroepen is voor het 1G-principe, maar het meest zijn dat kiezers van SGP (29%), BIJ1 (29%) en BBB (27%).

Na oproep kabinet: meer mondkapjes, 1,5 meter en thuiswerken

Vorige maand deed het kabinet een oproep aan de bevolking om zich weer meer aan de basismaatregelen te houden.

De basismaatregel "1,5 meter afstand houden" wordt op dit moment door 79 procent altijd of meestal gerespecteerd. Ruim een jaar geleden was dat 95 procent. Na de oproep van het kabinet zegt 33 procent dit meer te zijn gaan doen.

De helft van de Nederlanders zegt altijd of meestal een "zelftest op COVID bij klachten" te doen, hetzelfde geldt voor het "laten testen op COVID bij klachten (geen zelftest)".

Maar het aandeel Nederlanders dat zich *direct* zou laten testen als zij 'corona-achtige' klachten hebben blijft stabiel staan op 30 procent (november: 30%, oktober: 21%).

Een op drie Nederlanders zegt momenteel altijd of meestal thuis te werken. Voor 46 procent is dat niet aan de orde. Als we het herberekenen voor degenen voor wie het wel van toepassing is, zou bijna 60 procent altijd of meestal thuiswerken. Van deze groep is 30 procent dat na de oproep 'meer' gaan doen.

⁴ Indicatief: n = 28



Verantwoording

Dit onderzoek vond plaats van vrijdag 3 tot maandagochtend 6 december.

In totaal werkten 2.053 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan het grootste deel van dit onderzoek. Het grootste deel van de steekproef (n=1.847) is afkomstig het I&O Research Panel, 206 respondenten deden mee via PanelClix. Dit zijn allen Nederlanders met een niet-westerse migratie-achtergrond. Een deel van de draagvlakvragen (hoofdstuk 2) werd voorgelegd aan n=1.028 respondenten. In beide gevallen gaat het om een representatieve steekproef volgens hieronder beschreven weging. Per grafiek is steeds de steekproefgrootte aangegeven.

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2021. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken.



2 Draagvlak coronabeleid

2.1 Steun voor coronabeleid blijft laag

Een maand geleden zagen we een forse daling van de steun voor het coronabeleid: de algemene steun daalde van 60 naar 42 procent, 57 procent stond in november in beperkte mate of niet achter het coronabeleid van het (demissionaire) kabinet.

Deze daling zet niet (significant) door, maar we zien evenmin een opleving.

Op dit moment staat 40 procent volledig of grotendeels achter het coronabeleid, 59 procent beperkt of niet. Deze verschillen met november zijn niet significant.

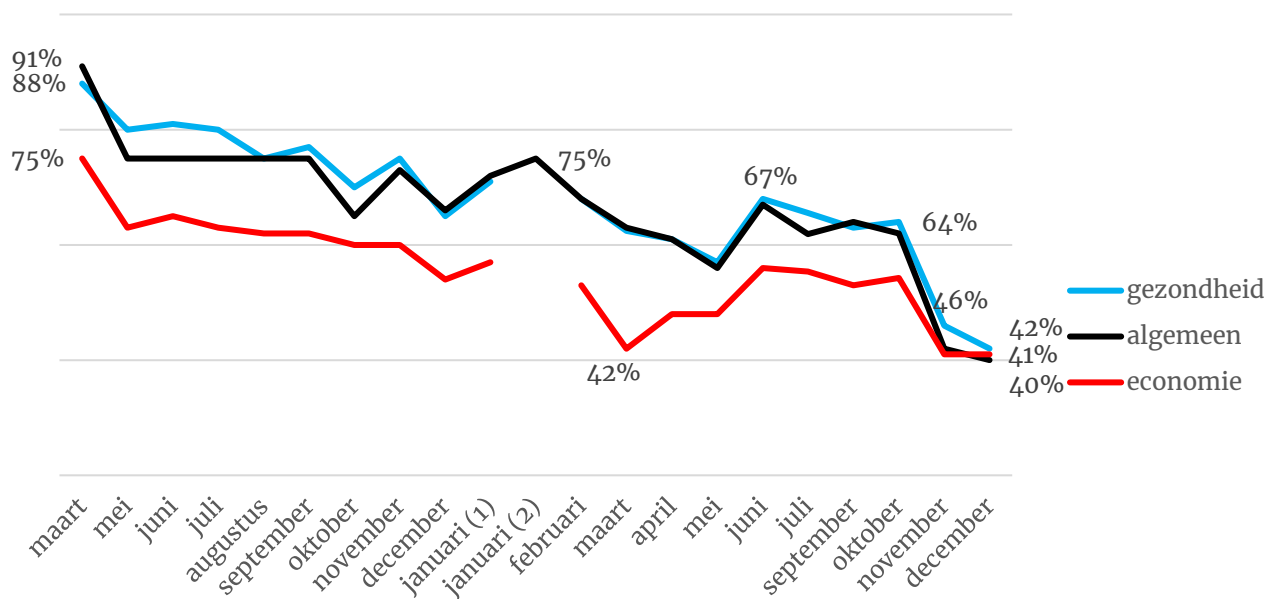
De steun voor het kabinet m.b.t. de gezondheid van Nederlandse burgers gaat van 46 procent nu naar 42 procent. Ook dit verschil is niet significant.

De steun m.b.t. de economische maatregelen blijft staan op 40 procent.

Figuur 1 – Steun voor aanpak coronacrisis door het kabinet

Staat volledig/grotendeels achter maatregelen met betrekking tot...

Basis: december n=1.025



Letterlijke vragen en antwoorden:

- In welke mate staat u achter de aanpak van de coronacrisis door het kabinet in het algemeen?
 - En in welke mate staat u achter de aanpak van de coronacrisis door het kabinet als het gaat om de gezondheid van Nederlandse burgers?
 - En in welke mate staat u achter de aanpak van de coronacrisis door het kabinet als het gaat om de Nederlandse economie?
1. Volledig
 2. Grotendeels
 3. In beperkte mate
 4. Helemaal niet
 5. Weet ik niet



Niet-gevaccineerden steunen beleid nauwelijks

Niet-gevaccineerden steunen het coronabeleid veel minder dan gevaccineerden. Van hen staat 7 procent wel en 93 procent niet achter het coronabeleid. In november stond eveneens 7 procent Van de niet-gevaccineerden achter de aanpak van het kabinet, in november 10 procent.

Van de gevaccineerden staat 46 procent wel en 53 procent niet achter het beleid. In november was dat eveneens 46 procent, maar in oktober stond 70 procent van de gevaccineerden nog achter het beleid.

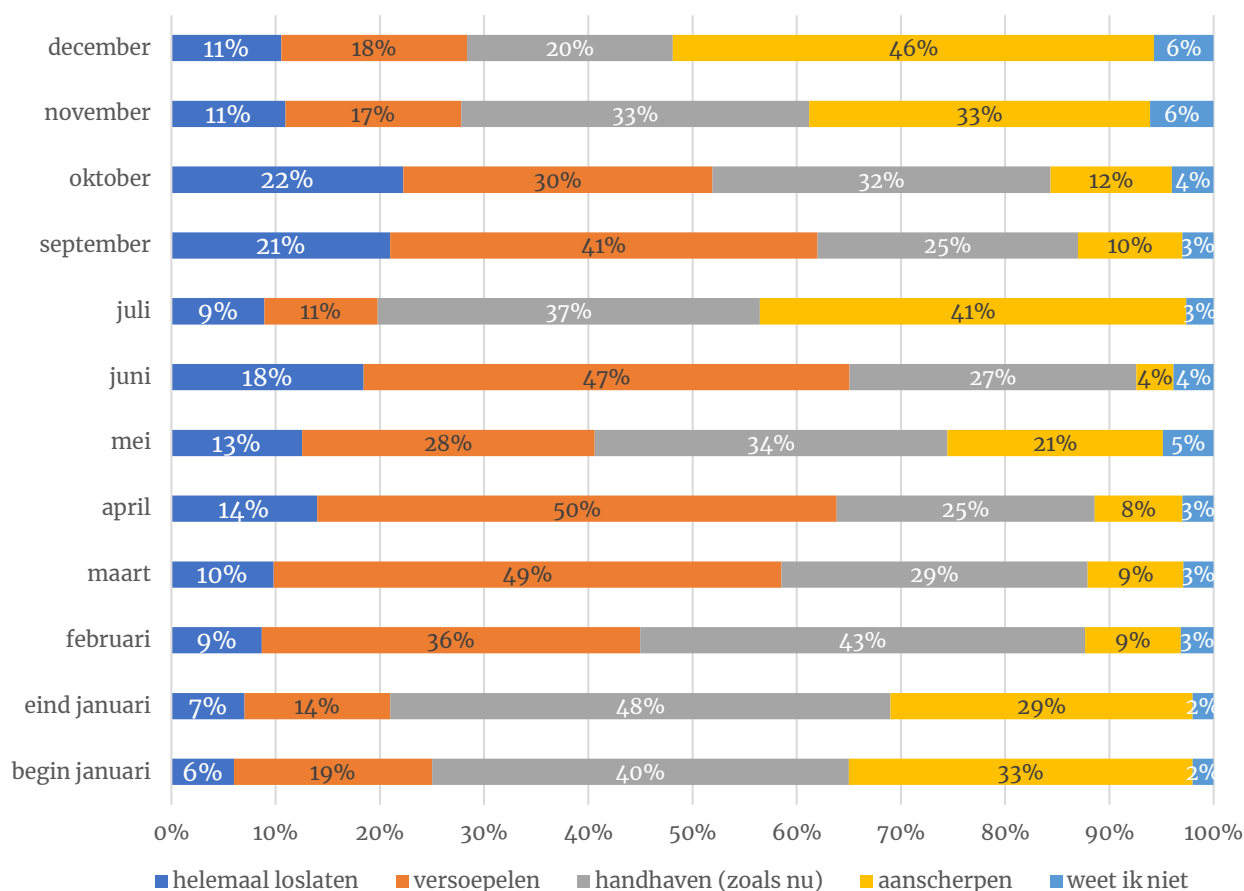
2.2 Liever striktere maatregelen dan versoepelen

In november zagen we een ultieme verdeeldheid met betrekking tot de maatregelen: een derde zei 'dit beleid handhaven', een derde wilde striktere maatregelen en 28 procent wilde dat maatregelen versoepeld (17%) of zelfs helemaal losgelaten (11%) zouden worden.

Nu – een week na het invoeren van de 'avond-lockdown' – zien we de balans doorslaan naar een roep om striktere maatregelen. Bijna de helft (46%) wil striktere maatregelen en een op vijf (20%) vindt de huidige maatregelen voldoende. Het aandeel dat wil versoepelen (18%) of helemaal wil loslaten (11%) is nagenoeg onveranderd.

Figuur 2 – Wat is uw mening met betrekking tot de huidige situatie?

Basis: december n=1.025



2.3 Verdeeldheid over nieuwe maatregelen

We legden de maatregelen voor zoals ze op 26 november tijdens de laatste persconferentie zijn afgekondigd met de vraag “Bent u tevreden over de maatregelen die hier afgekondigd zijn?”. Een maand geleden constateerden we dat Nederland zeer verdeeld was over de maatregelen die toen waren afgekondigd, die verdeeldheid slaat nu eerder door naar negativiteit: nog 41 procent is tevreden (was 46%) en 57 procent is ontevreden (was 52 procent).

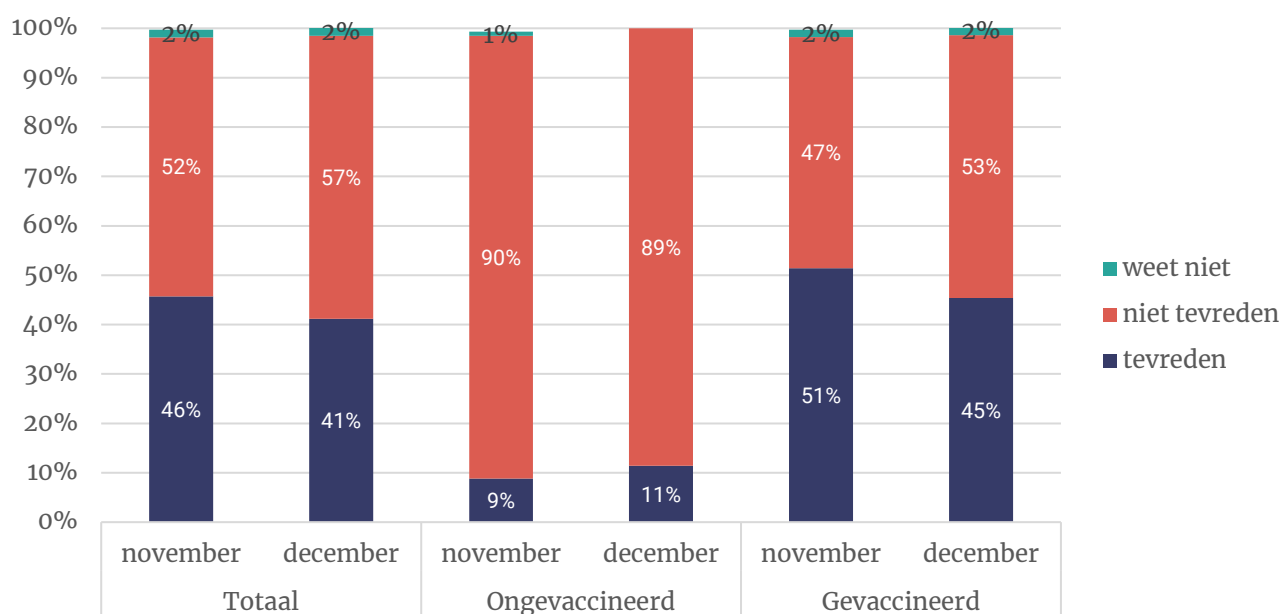
Het zijn vooral de gevaccineerden die ontevredener zijn geworden: van 47 procent in november naar 53 procent nu⁵.

Figuur 3 – Helft tevreden, helft ontevreden

“Op vrijdag 26 november gaf het kabinet een persconferentie met nieuwe corona-maatregelen⁶.

Bent u tevreden over de maatregelen die hier afgekondigd zijn?”

(basis december: n=1.025, gevaccineerden n= 904, niet- gevaccineerden n=72)



⁵ Nipt significant verschil

⁶ Onder andere:

- Er is een ‘avond-lockdown’.
- Horeca, niet-essentiële winkels, bioscopen, theaters en concertzalen moeten om 17.00 uur sluiten
- Na 17.00 uur kan er niet meer gesport worden op binnen- en buitensportlocaties.
- Mondkapjes zijn verplicht op alle publieke locaties binnen (supermarkt, station, in horeca en bij het verplaatsen in een locatie waar een coronatoegangsbewijs geldt).
- 1,5 meter afstand houden
- Scholen zijn open



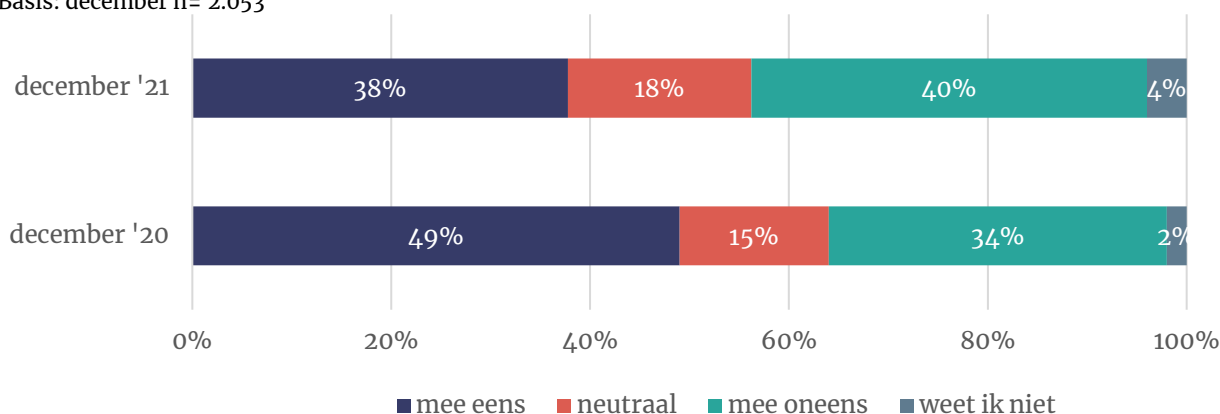
2.4 Vier op tien willen volledige lockdown

Op dit moment – begin december 2021 – wil 38 procent van de Nederlanders een totale lockdown, bijna een zelfde aandeel (40%) wil dat niet.

Precies een jaar geleden wilde de helft van alle Nederlanders (49%) een volledige lockdown en wilde een op drie (34%) dat niet.

Figuur 4 – “Het kabinet moet een volledige lockdown invoeren om het oplopend aantal besmettingen tegen te gaan”

Basis: december n= 2.053



2.5 Draagvlak ‘vaccinatie = vrije keuze’ neemt af...

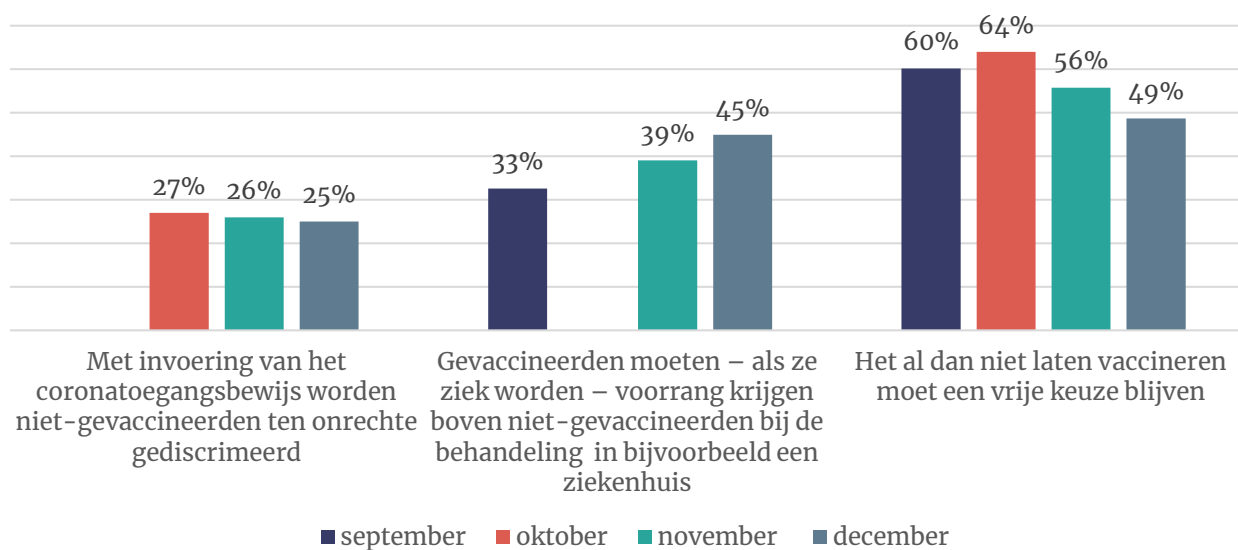
Wederom zien we het begrip van gevaccineerden voor ongevaccineerden iets afnemen.

Zo neemt het aandeel Nederlanders dat vindt dat vaccineren een vrije keuze moet zijn verder af: van 64 procent in oktober naar 49 procent in december.

Ook zien we dat er meer draagvlak ontstaat voor het voorrang geven aan gevaccineerden boven niet-gevaccineerden.

Figuur 5 – Eens of oneens met stellingen?

Basis: december n= 2.053



2.6 ... maar er is geen meerderheid voor verplichte vaccinatie

Met de stelling “Degenen die nu nog niet gevaccineerd zijn moeten verplicht worden zich te laten vaccineren” is 36 procent van de Nederlanders het eens en 43 procent is het er mee oneens. De rest antwoordt neutraal (19%) of weet het niet (3%)⁷.

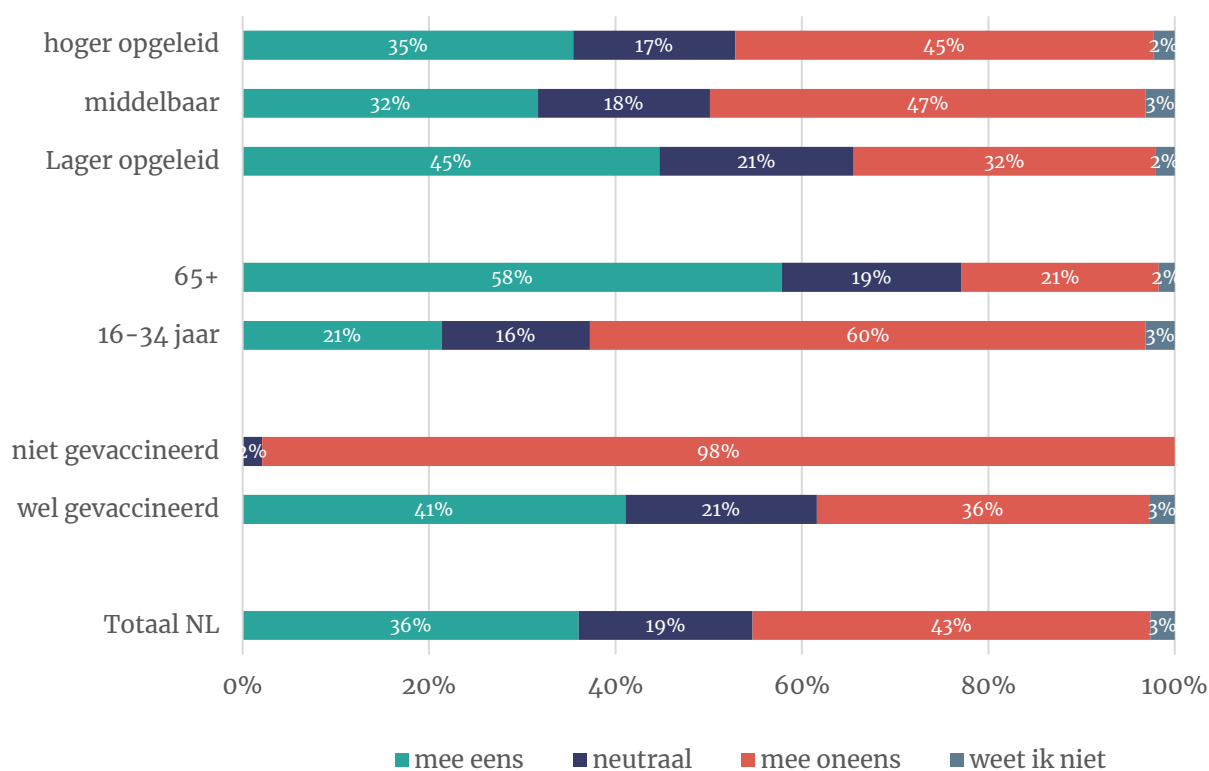
De verschillen naar vaccinatiegraad zijn vanzelfsprekend groot (98% van de niet-gevaccineerden wil niet gedwongen worden) maar ook onder gevaccineerden is de verdeeldheid erg groot (41% eens, 36% oneens).

Ook de verschillen naar politieke voorkeur zijn groot (zie figuur 6b). Alleen kiezers van het CDA zijn in meerderheid (55%) voor een vaccinatieplicht. Kiezers van FvD⁸ en SGP zijn faliekant tegen.

Verder zien we grote verschillen naar leeftijd (jongeren zijn het er in 60% van de gevallen mee oneens, 21% is het eens; 65-plussers omgekeerd: 58% eens, 21% oneens).

De verschillen naar opleiding zijn minder groot.

Figuur 6a – “Degenen die nu nog niet gevaccineerd zijn moeten verplicht worden zich te laten vaccineren” (naar opleiding, leeftijd en vaccinatie-graad). Basis: n= 2.053



⁷ Dit telt op tot meer dan 100% (101%) Dat komt door de afronding, daadwerkelijke percentages: 36,1%, 18,6%, 42,7%, 2,6%

⁸ Indicatief: n = 23



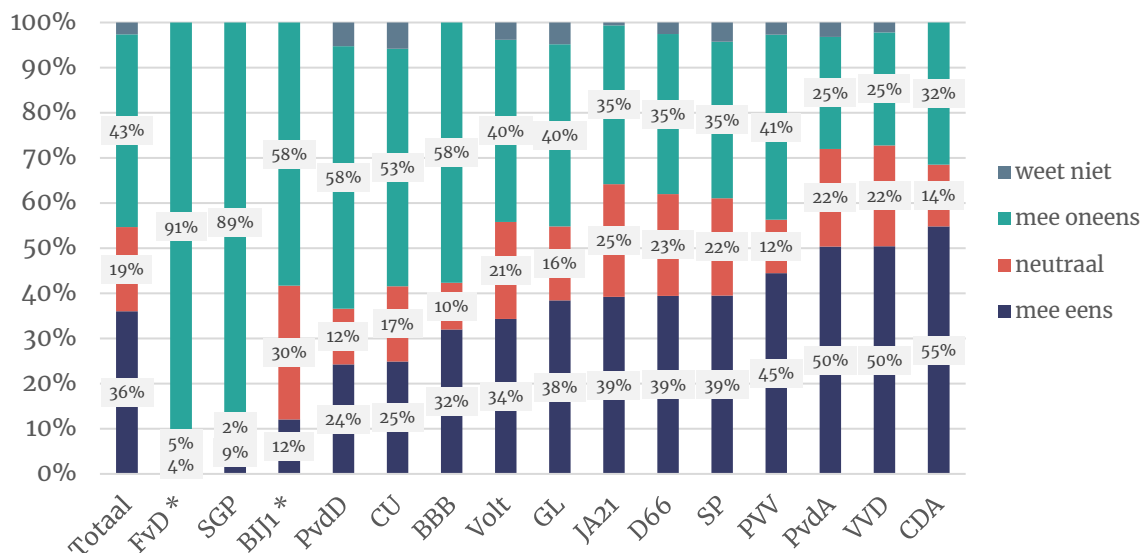
Alleen CDA-kiezers in meerderheid voor vaccinatieplicht

Alleen kiezers van het CDA zijn in meerderheid (55%) voor een vaccinatieplicht.

Kiezers van FvD⁹ en SGP zijn faliekant tegen.

Opvallend is hier dat PVV-kiezers (die op veel onderwerpen ongeveer gelijke opvattingen hebben als FvD-kiezers) relatief vaak voorstander zijn.

Figuur 6b – “Degenen die nu nog niet gevaccineerd zijn moeten verplicht worden zich te laten vaccineren”
(naar politieke voorkeur. Basis: n= 2.053)



* FvD: n = 23, BIJ1: n = 28, uitkomsten indicatief

⁹ Indicatief: n = 23

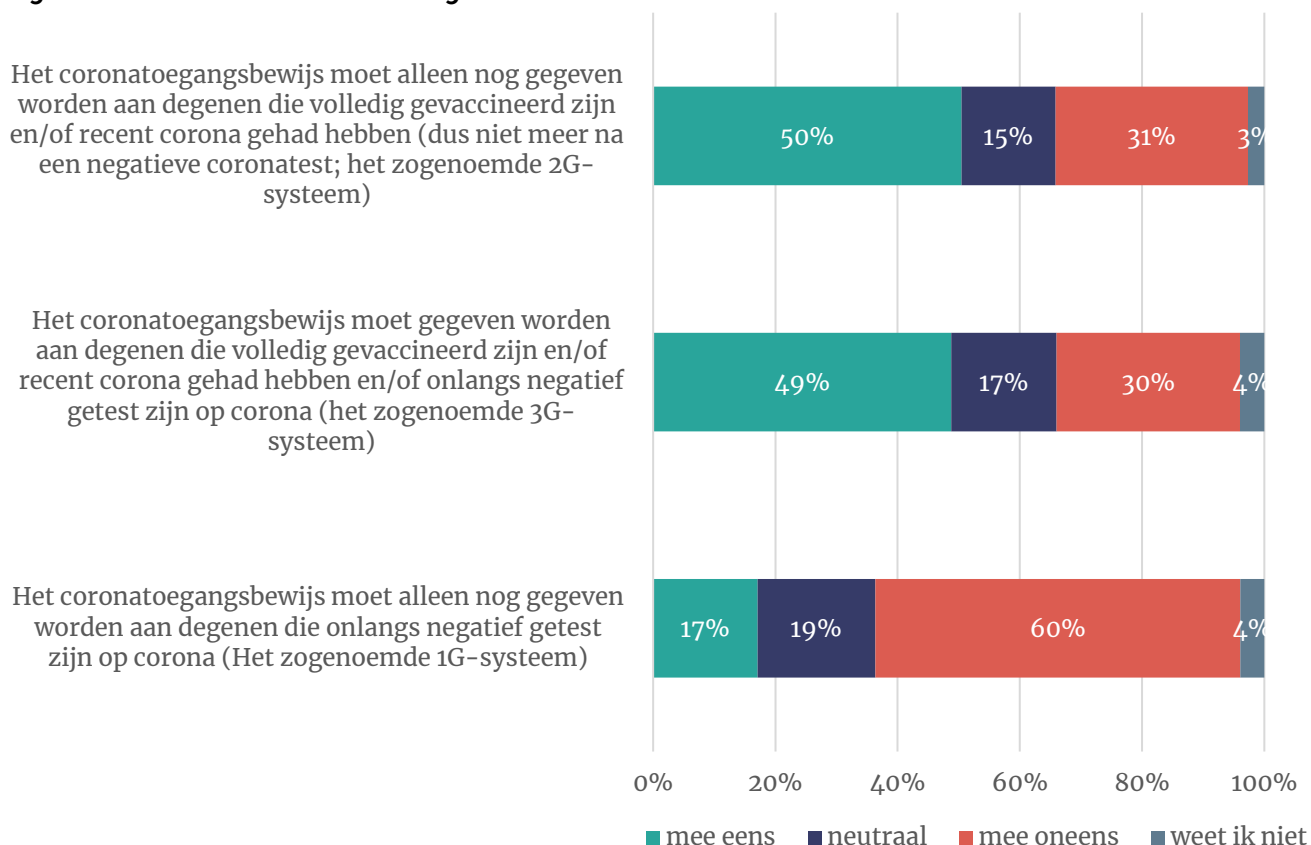


2.7 Liever 2G of 3G dan 1G, maar geen steun van meerderheid

Een maand geleden steunde een nipte meerderheid (55%) het 2G-principe, nu is dat nog 50 procent: “Het coronatoegangsbewijs moet alleen nog gegeven worden aan degenen die volledig gevaccineerd zijn en/of degenen die recent corona gehad hebben, dus niet meer na een negatieve coronatest”, 31 procent is hier tegen.

Daarmee heeft het ongeveer even veel steun als het 3G-principe (49% eens, 30% oneens). Het 1G-principe (alleen testen geeft toegang) krijgt duidelijk minder steun (17% eens, 60% oneens).

Figuur 7 – Eens of oneens met stellingen? Basis: n= 2.053



Niet-gevaccineerden zijn (overwegend) voor geen van de drie coronapas-principes. Tegen 2G is maar liefst 89% van de niet-gevaccineerden, 3G: 55% tegen. Niet-gevaccineerden voelen nog het meest voor de 1G-versie (35%), maar daar voelen maar weinig (14%) gevaccineerden voor.

	1G			2G			3G		
	Totaal	wel	niet	Totaal	wel	niet	Totaal	wel	niet
mee eens	17%	14%	35%	50%	57%	1%	49%	52%	23%
neutraal	19%	20%	10%	15%	16%	8%	17%	18%	13%
mee oneens	60%	62%	50%	31%	24%	89%	30%	27%	55%
weet niet	4%	4%	5%	3%	3%	2%	4%	3%	8%



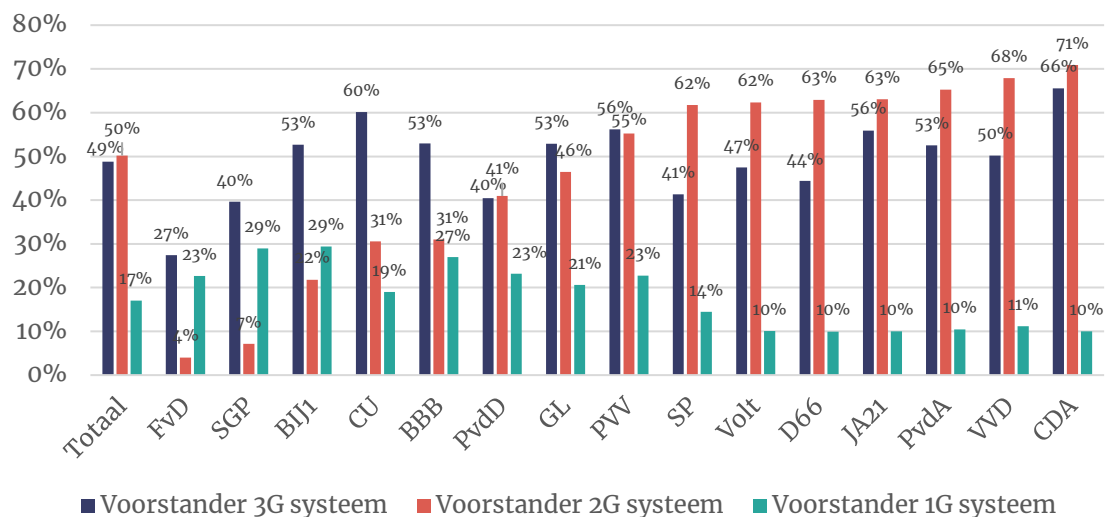
Voorstander 1G, 2G, 3G naar politieke voorkeur

Kiezers van CDA, VVD, PvdA, JA21, D66, Volt, SP en PVV zijn in meerderheid voor het 2G-principe.

Voor het 3G-principe zijn (gedeeltelijk) andere kiezersgroepen (in meerderheid): kiezers van CDA, PvdA, JA21, PVV, GL, BBB, CU en BIJ1¹⁰.

Geen van de kiezersgroepen is voor het 1G-principe, maar het meest zijn dat kiezers van SGP (29%), BIJ1 (29%) en BBB (27%).

Figuur 7b – Voorstander 1G, 2G, 3G (naar politieke voorkeur) Basis: n= 2.053



¹⁰ Indicatief: n = 28



3 Gedrag

3.1 Minder 1,5 meter afstand en mondkapjes dan jaar geleden

De basismaatregel “1,5 meter afstand houden” wordt door 79 procent altijd of meestal gerespecteerd. Ruim een jaar geleden was dat 95 procent. Na de oproep van het kabinet zegt 33 procent dit meer te zijn gaan doen (zie tabel 3).

Zowel de helft zegt altijd of meestal een “zelftest op COVID bij klachten” te doen als zich te “laten testen op COVID bij klachten (geen zelftest)”.

Een op drie Nederlanders zegt momenteel altijd of meestal thuis te werken. Voor 46 procent is dat niet aan de orde. Als we het herberekenen voor degenen voor wie het wel van toepassing is, zou bijna 60 procent altijd of meestal thuiswerken.

Tabel 2 – Gedrag m.b.t. coronaregels (vergeleken met november 2020)

Wilt u per gedraging aangeven hoe vaak u dit doet? Basis: december n=1.025

	Altijd	Meestal (vaker wel dan niet)	Soms (vaker niet dan wel)	Zelden	Nooit	N.v.t.	Totaal	Totaal altijd + meestal
Buiten minstens 1,5 meter afstand houden tussen uzelf en anderen.								
December 2021	34%	45%	12%	5%	3%	0%	100%	79%
November 2020								95%
Handen minimaal 20 seconden wassen na thuiskomst								
December 2021	33%	30%	18%	9%	9%	0%	100%	63%
November 2020								68%
In mijn elleboog of in een papieren zakdoek niezen en/of hoesten								
December 2021	58%	26%	7%	4%	4%	2%	100%	84%
November 2020								89%
	Altijd	Meestal (vaker wel dan niet)	Soms (vaker niet dan wel)	Zelden	Nooit	N.v.t.	Totaal	altijd + meestal
December 2021								
In een winkel een mondkapje dragen	86%	7%	3%	2%	1%	1%	100%	94%
In het ov een mondkapje dragen	54%	3%	2%	1%	2%	38%	100%	57%
Zelftest op COVID bij klachten	35%	18%	8%	9%	13%	17%	100%	53%
Laten testen op COVID bij klachten (geen zelftest)	35%	16%	9%	9%	10%	21%	100%	50%
Thuiswerken	20%	12%	7%	3%	11%	46%	100%	32%



3.2 Na oproep kabinet: meer mondkapjes, 1,5 meter en thuiswerken

Premier Rutte, minister De Jonge en het RIVM hebben Nederlanders de afgelopen weken opgeroepen zich weer meer aan de basisregels te houden.

Men is vooral weer vaker een mondkapje in de winkels gaan dragen (51% is dat meer gaan doen) en is meer gaan letten op de 1,5 meter afstand (33%).

Thuiswerken deed 15 procent de afgelopen weken meer, maar als we dat bekijken voor degenen waarvoor het relevant is komt het neer op zo'n 30 procent 'meer'.

Tabel 3 – Meer / minder?

Bent u de afgelopen 2 weken onderstaande gedragingen meer of minder gaan doen, in vergelijking met de periode daarvoor? Basis: n=1.025

	Veel meer	Meer	Even veel	Minder	Veel minder	N.v.t.	Totaal	Totaal 'meer'
	%	%	%	%	%	%	%	
In een winkel een mondkapje dragen	33%	18%	44%	2%	1%	2%	100%	51%
Buiten minstens 1,5 meter afstand houden tussen uzelf en anderen	10%	23%	60%	3%	1%	3%	100%	33%
Buitenshuis een mondkapje dragen	10%	18%	54%	3%	2%	13%	100%	28%
Handen minimaal 20 seconden wassen na thuiskomst	7%	12%	72%	3%	1%	5%	100%	19%
Zelftest op COVID bij klachten	4%	12%	50%	2%	1%	30%	100%	16%
Thuiswerken	5%	10%	32%	1%	0%	51%	100%	15%
In mijn elleboog of in een papieren zakdoek niezen en/of hoesten	6%	8%	78%	2%	1%	5%	100%	14%
In het ov een mondkapje dragen	7%	5%	45%	1%	1%	41%	100%	12%
Laten testen op COVID bij klachten (geen zelftest)	3%	7%	52%	3%	2%	34%	100%	10%

4 Vaccinatie- en testbereidheid

4.1 Vaccinatiegraad stagneert

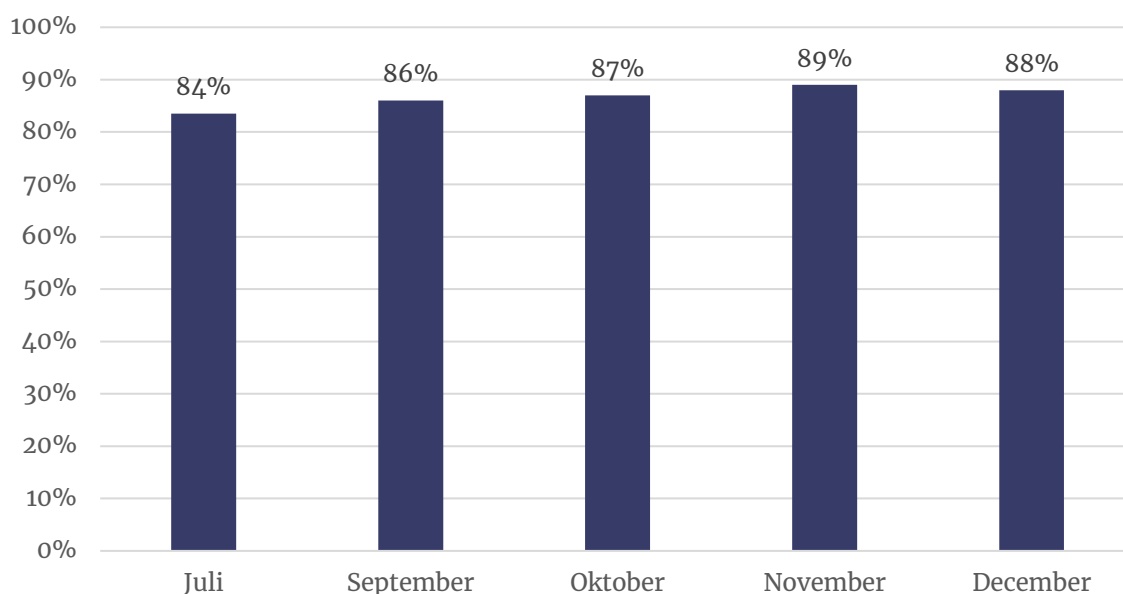
Op dit moment (3 tot 6 december) geeft 86 procent van de volwassen Nederlanders aan (minimaal) 2 keer te zijn gevaccineerd, nog eens 2 procent is één keer gevaccineerd en heeft een afspraak staan voor een tweede prik. In totaal zou dan 88 procent gevaccineerd zijn.

Een maand geleden meldden we dat 89 procent volledig gevaccineerd was. Dit lijkt een afname te impliceren, maar het verschil is niet significant¹¹.

Deze uitkomsten komen goed overeen met wat het RIVM meldt. Volgens het RIVM is nu (tot en met 5 december) 85 procent van de volwassenen volledig gevaccineerd en heeft 88 procent minimaal één vaccinatie ontvangen.¹²

Figuur 8 – Bent u al gevaccineerd tegen het virus? (ja volledig + 1x en afspraak voor 2^{de} keer)

Basis: n = 2.053



¹¹ Bij n=2.053 en een uitkomst van 88 procent is er sprake van een marge van plus of min 1,4 procent.

¹² RIVM: <https://www.rivm.nl/covid-19-vaccinatie/cijfers-vaccinatieprogramma>:

“Tot en met zondag 28 november zijn in Nederland naar schatting ruim 24,4 miljoen vaccinaties toegediend. Daarvan zijn ruim 13,2 miljoen eerste vaccinaties en ruim 11,1 miljoen tweede vaccinaties. Naar schatting heeft nu 88,7% van alle 18-plussers minimaal één vaccinatie ontvangen en is 85,2% volledig gevaccineerd. Van alle 12-plussers heeft naar schatting nu 86,9% minimaal één vaccinatie ontvangen en is 83,4% volledig gevaccineerd.”

4.2 Niet-gevaccineerden willen het overwegend niet

Nu is dus 12 procent niet gevaccineerd en heeft ook geen afspraak.

Van degenen die nu nog niet gevaccineerd zijn, zegt maar een klein deel (1% zeker, 4% waarschijnlijk) dat alsnog te doen. De rest gaat het zeker of waarschijnlijk niet doen.

Redenen om niet te vaccineren

Acht procent van de Nederlanders is niet gevaccineerd en is ook (waarschijnlijk of zeker) niet van plan zich te laten vaccineren. Deze groep vroegen we wederom waarom ze dat niet willen.

De belangrijkste redenen blijven hetzelfde: langetermijneffecten onbekend (69%), het vaccin is er te snel (52%) en men twijfelt of het vaccin voldoende werkt (50%). Deze laatste reden wordt nu iets vaker genoemd dan in eerdere metingen (november: 42%).

Gebrek aan vertrouwen in de overheid (van 51 naar 37%) en in de farmaceutische bedrijven (van 47 naar 35%) worden nu juist iets minder vaak genoemd.

Dat het immuunsysteem het coronavirus kan weghouden wordt ook iets minder vaak genoemd (van 44 naar 32%).



4.3 Kinderen vaccineren?

Op dit moment zijn de meeste Nederlanders vanaf 18 jaar gevaccineerd. Ook kinderen van 12 t/m 17 jaar kunnen gevaccineerd worden. Het Europees Geneesmiddelenbureau EMA heeft het vaccin van BioNTech en Pfizer goedgekeurd voor gebruik bij kinderen van 5 tot 11 jaar. Eerder was het al goedgekeurd vanaf 12 jaar.

De helft van de volwassen Nederlanders (49%) vindt dat nu ook kinderen van 5-11 jaar gevaccineerd moeten worden. In juni vond nog 19 procent dat kinderen van 4 tot 11 gevaccineerd moesten worden.

Net als in juni zien we dat mensen met thuiswonende kinderen vaker *geen* voorstander zijn van het vaccineren van kinderen dan ouders van kinderen.

Tabel 4 – Vaccineren van kinderen

Wat vindt u, moet de overheid in het vaccinatiebeleid opnemen dat ook minderjarigen (kinderen) gevaccineerd worden tegen corona?

Bij kinderen tot 12 jaar is de toestemming van de ouders/voogden vereist.

Bij jongeren van 12 tot 16 jaar is de toestemming van de ouders/voogden en van de jongere zelf vereist.

	juni		december				
	Totaal	thuis-wonende kinderen	Totaal	thuis-wonende kinderen	kind van 0 t/m 4 jaar	kind van 5 t/m 11 jaar	kind van 12 t/m 15 jaar
Nee	19%	31%	22%	28%	46%	40%	28%
Ja, kind van 0 t/m 4 jaar ¹³	7%	6%	14%	14%	17%	11%	10%
Ja, kind van 5 t/m 11 jaar	19%	13%	49%	41%	23%	36%	42%
Ja, kind van 12 t/m 15 jaar	59%	47%	59%	52%	33%	39%	51%
Ja, kind van 16 – 17 jaar	59%	50%	56%	48%	30%	34%	42%
Weet niet / wil niet zeggen	7%	6%	5%	4%	3%	3%	4%
n =			2053	434	133	182	130

¹³ In juni waren de categorieën 0 t/m 3 en 4 t/m 11.



4.4 Vaccinatiebereidheid ouders 5-11 jarigen niet hoog

Aan ouders met kinderen in alle leeftijden legden we de vraag voor of zij hun kind zouden laten vaccineren.

Ouders met jonge kinderen (tot 12 jaar) zijn hier het minst toe bereid. Van de ouders met kinderen van 5-11 jaar zegt slechts 19 procent dat zeker te doen, 21 procent waarschijnlijk. Dit is nauwelijks meer dan in juni: samen zo'n 40 procent.

In juni zagen we dat ouders van 12-15 jarigen in beperkte mate geneigd waren hun kind te laten vaccineren (27% zeker wel, 29% waarschijnlijk, samen 56%). Op dat moment was de beslissing over het vaccineren van 12-15 jarigen nog niet genomen, net als nu bij de 5-11 jarigen.

Op dit moment zegt 63 procent van de ouders met 12-15 jarige kinderen dat minimaal één van hun kinderen gevaccineerd is.

Deze lijn doortrekkend zou dat betekenen dat straks wellicht 40 tot 50 procent van de ouders hun 5-11-jarige kind zou laten vaccineren.

Tabel 5 – Vaccineren van uw kinderen

Stel uw kind van < leeftijdscategorie > wordt opgeroepen om gevaccineerd te worden tegen het COVID-virus. Zou u uw kind laten vaccineren?

	Juni				December			
	Ouders met kind in de leeftijd van...				Ouders met kind in de leeftijd van...			
	0-3 jaar	4-11 jaar	12-15 jaar	16-17 jaar	0-4 jaar	5-11 jaar	12-15 jaar	16-17 jaar
Zeker wel	7%	13%	27%	54%	9%	19%	50%	62%
Waarschijnlijk wel	19%	21%	29%	13%	16%	21%	20%	17%
Waarschijnlijk niet	21%	17%	15%	9%	15%	13%	9%	5%
Zeker niet	37%	32%	21%	19%	41%	33%	13%	11%
Weet ik niet	17%	17%	7%	5%	19%	13%	7%	4%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
n = ¹⁴					133	182	130	73
Al gevaccineerd?								
Ja							56%	72%
Ene kind wel, andere kind niet							7%	2%
Nog niet, maar er is een afspraak ingepland							2%	
Nee, en er is (nog) geen afspraak ingepland							30%	27%
Wil ik niet zeggen							6%	
n =							130	73

¹⁴ Juni: Basis: ouders met kinderen in betreffende leeftijdsgroep (n=74 tot 175)



Waarom niet?

Ouders die hun kinderen niet laten vaccineren, vinden kleine kinderen vaak te kwetsbaar om ze te laten vaccineren. Ze maken zich zorgen over de mogelijke bijwerkingen van het vaccin voor kinderen, vooral op langere termijn.

Ook wordt genoemd dat kinderen minder risico lopen om (ernstig) ziek te worden van Covid-19 dan volwassenen.

“Kinderen lopen niet extra risico’s. Kinderartsen raden het ook niet aan.”

“Een groeiend kind blootstellen aan een vaccinatie waar de lange termijn effecten nog onduidelijk van zijn, acht ik teveel risico. Zeker omdat kinderen zelf weinig klachten van een infectie hebben. Als er genoeg medische zekerheid en onderbouwing is dan zal ik mijn houding aanpassen.”

“Niet experimenteren op kinderen, is geen vaccinatie maar preventie die niet nodig is voor de kinderen maar voor ouderen. Ouderen moeten voor kinderen zorgen niet andersom.”

“Klachten wegen niet op tegen de mogelijke bijwerkingen op korte of langere termijn. Langere testfase nodig.”

“Mijn gezonde kind van 5 verplicht laten vaccineren met een vaccinatie waarvan we nog niet zeker weten wat het precies doet is onnodig.”

“Mijn dochter valt niet in de risico groep en de risico's van het vaccin weten we nog niet. Ik vertrouw liever op haar eigen afweersysteem.”

Waarom wel?

Ouders die hun kind wel zouden laten vaccineren, doen dit als dit geadviseerd wordt door de overheid of als bewezen is dat het veilig is. Ze zien de rol van kinderen in de huidige besmettingsgolven en willen hun verantwoordelijkheid nemen.

Er zijn ook kinderen die het zelf aangeven.

“Ik heb vertrouwen in onderzoek, wetenschap en de vaccins en ik geloof dat vaccineren nodig is om te beschermen en virus terug te dringen.”

“Ter voorkoming van verdere besmetting van anderen en ouderen binnen de familie en daarbuiten. Kinderen kunnen ook besmetten, kleine kans op zelf ziek worden, maar nog kleinere kans op ziek door vaccinatie.”

“Die zorgen nu voor de meeste infecties, om de maatschappij weer open te krijgen moeten ze vaccineren.”

“Dit maakt alles veiliger en daarom voel ik me daar toe verplicht om zo bij te dragen aan het oplossen van deze crisis.”

“Mijn kind is bijna 11 en heeft een uitgesproken mening over dat hij gevaccineerd wil worden om zijn opa en oma niet te besmetten”



4.5 Testbereidheid stabiel

Het aandeel Nederlanders dat zich direct zou laten testen als zij 'corona-achtige' klachten hebben blijft stabiel staan op 30 procent.

Er lijkt wel enige beweging waarneembaar bij de ongevaccineerden. Zei in november nog 27 procent zich *nooit* te laten testen, dit is nu gehalveerd naar 13 procent¹⁵.

Tabel 2.2 – Als u nu 'corona-achtige' klachten zou krijgen (niezen, hoesten, koorts, verlies van smaak en reuk), wanneer zou u zich dan laten testen op een testlocatie?

* Antwoorden met sterretje konden niet in combinatie met andere antwoordoptie worden aangevinkt.

Basis: n = 2.283 / 1025

	Totaal oktober	Totaal november	Gevaccineerd	Niet-gevaccineerd	Totaal december	Gevaccineerd	Niet-gevaccineerd
Direct, ook al zijn ze maar licht (*)	21%	30%	31%	18%	30%	33%	12%
Pas wanneer een zelftest ook positief is	35%	29%	29%	22%	33%	34%	28%
Pas wanneer de klacht aanhoudt	28%	31%	32%	23%	29%	29%	37%
Pas wanneer ik meerdere klachten heb	25%	24%	25%	20%	26%	26%	25%
Pas wanneer ik (mogelijk) in contact ben geweest met iemand die besmet is	12%	10%	10%	8%	16%	16%	18%
Alleen als de testlocatie niet te ver weg is			3%	7%	3%	3%	1%
Nooit, ik laat me niet testen op corona (*)	5%	5%	2%	27%	4%	2%	13%
Weet ik niet (*)	4%	4%			2%	1%	4%
n =	2.283	2.283	1.992	163	1.025	904	72

¹⁵ Met de kanttekening dat het aantal waarnemingen hier slechts 72 is, met een marge van 8 procent. Een maand geleden was de marge ongeveer 7 procent, dus het verschil is niet significant.



5 Beleving van de crisis

5.1 Saamhorigheidsgevoel flink lager dan in 2020

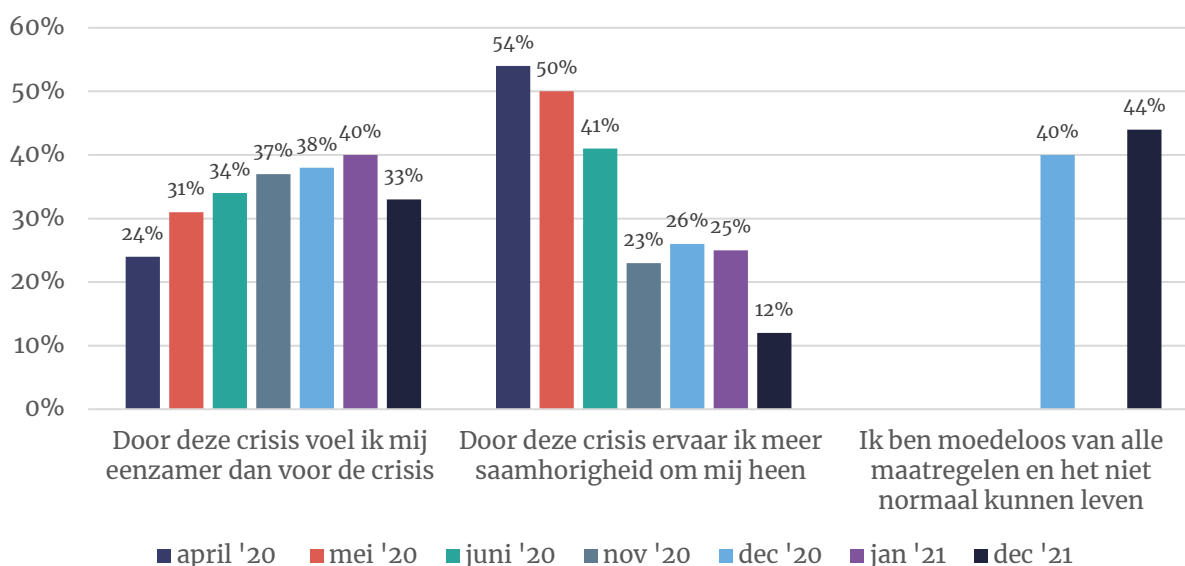
Het aandeel Nederlanders dat zegt zich *door deze crisis eenzamer te voelen dan voor de crisis* (33%) is nu lager dan een jaar geleden (38%). Maar het is nog steeds op een hoog niveau.

Eind vorig jaar zagen we dat de jongsten (18–24 jaar) hier dubbel zo hoog op scoorden (71% in december 2020) als gemiddeld. Dat is nu wederom zo: 65 procent van de jongeren onderschrijft de stelling.

Aan het begin van de coronacrisis – april 2020 – was maar liefst 54 procent het eens met de stelling “Door deze crisis ervaar ik meer saamhorigheid om mij heen”. Daarna zagen we dit gevoel gestaag teruglopen. Sinds januari hebben we deze vraag niet gesteld, nu voor het eerst wel weer en nu ervaart nog maar 12 procent deze saamenhorigheid.

Figuur 8 – Stellingen m.b.t. eenzaamheid, saamhorigheid en moedeloosheid

In hoeverre bent u het eens of oneens met onderstaande stellingen? % mee eens. Basis: n= 2.053



5.1.1 Twee derde jongeren voelt zich 'eenzamer dan voor de crisis'

In 2020 zagen we dat vooral jongeren (18-24 jaar) het steeds twee keer zo vaak waren met de stelling "Door deze crisis voel ik mij eenzamer dan voor de crisis" (zie figuur 9).

In december 2020 – een jaar geleden – was maar liefst 71 procent het hiermee eens.

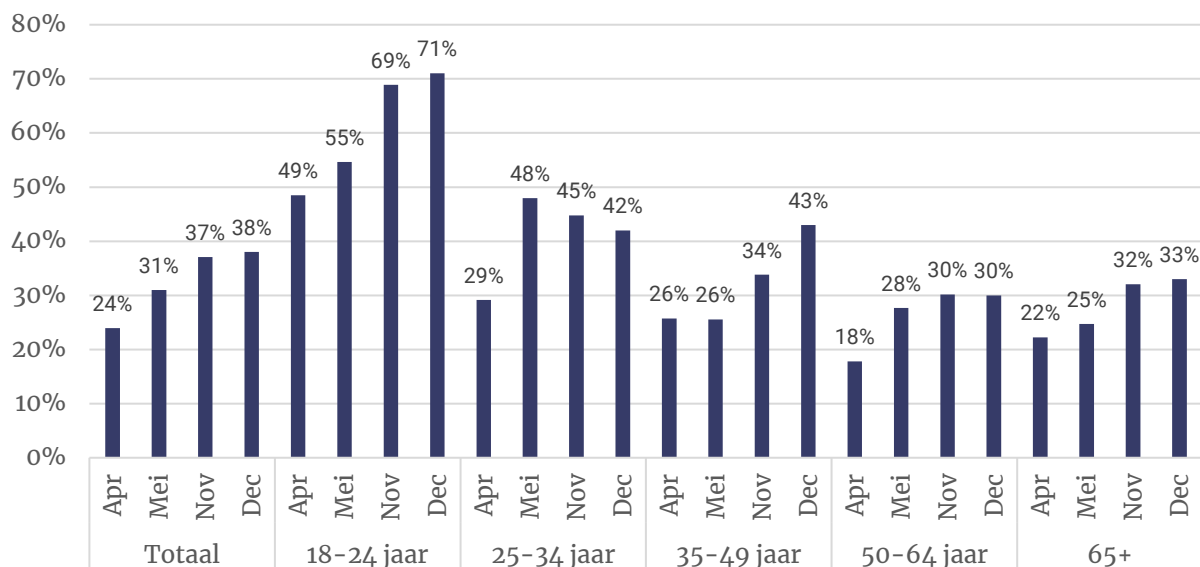
Nu is dat 65 procent van de jongeren, wederom twee keer zo hoog als gemiddeld.

Ook 25-34-jarigen voelen zich vaak eenzamer.

"Door deze crisis voel ik mij eenzamer dan voor de crisis" (december 2021, basis: n= 2.053)

	Totaal	18-24 jaar	25-34 jaar	35-49 jaar	50-64 jaar	65+
(helemaal) mee eens	33%	65%	49%	30%	24%	24%
neutraal	20%	9%	17%	17%	20%	22%
(helemaal) mee oneens	46%	25%	32%	52%	56%	54%
weet niet	1%		2%	1%	0%	0%

Figuur 9 – Eens met stelling "Door deze crisis voel ik mij eenzamer dan voor de crisis" (2020)



6 Verantwoording

Dit onderzoek vond plaats van vrijdag 3 tot maandagochtend 6 december.

In totaal werkten 2.053 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan het grootste deel van dit onderzoek.

Het grootste deel van de steekproef (n=1.847) is afkomstig het I&O Research Panel, 206 respondenten deden mee via PanelClix. Dit zijn allen Nederlanders met een niet-westerse migratie-achtergrond. In totaal werkten 265 Nederlanders met een niet-westerse migratie-achtergrond aan het onderzoek (gewogen: 267).

Een deel van de draagvlakvragen (hoofdstuk 2) werd voorgelegd aan n=1.028 respondenten. Hiervan gaat het bij n=929 personen om deelnemers uit het I&O Research Panel en 99 respondenten via PanelClix.

In beide gevallen gaat het om een representatieve steekproef volgens hieronder beschreven weging. Per grafiek is steeds de steekproefgrootte aangegeven.

Weging en marges

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2021. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken.

Een deel van de vragen is voorgelegd aan random de helft van de steekproef (circa duizend respondenten). Dit is bij de betreffende vragen aangegeven. Dit is at random gebeurd, waardoor ook deze resultaten representatief zijn voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft bovengenoemde achtergrondkenmerken.

Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent.

Bij een steekproef van n=2.000 en een uitkomst van 50 procent is er sprake van een marge van plus of min 2,2 procent.

Bij een steekproef van n=1000 en een uitkomst van 50 procent is er sprake van een foutmarge van plus of min 3,1 procent.

I&O Research Panel

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselechte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). Het I&O Research Panel werkt met een spaarprogramma, waarbij deelnemers punten sparen afhankelijk van de lengte en complexiteit van de vragenlijst. Deze punten kunnen later worden ingewisseld voor Bol.com-tegoed of een donatie aan een goed doel.

I&O Research

I&O Research is het grootste onderzoeksbureau voor overheid en non-profit (volgens de MarktOnderzoeksAssociatie, MOA, 2019). Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies. Wij werken voor overheids- en non-profitorganisaties.

I&O Research heeft vestigingen in Amsterdam en Enschede.



I&O Research is lid van de MarktOnderzoeksAssociatie (MOA), maakt deel uit van de Research Keurmerk Groep en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR-gedragcode voor markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. I&O Research is ISO 9001-, ISO 20252- en ISO 27001-gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 20252-Annex A gecertificeerd. Dit is de norm voor online en offline access panels.

